

Politik Bilim

Tarihinin Altıncı Toplantısında Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu...

Aykut Göker

Türkiye'de bilim ve teknolojiye belirli bir politika izleme arayışı ve ilk politika formülasyonları Plânlı Dönem'le birlikte başlamıştır. Bilimsel faaliyetin yönlendirilmesinde rol alacak ilk kurum olan **TÜBİTAK** aynı dönemin ürünüdür. TÜBİTAK'ın kurulmasını (1963) sağlayan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı'ndaki (1963-67) ilke, izlenecek politikanın ana hatlarını da belirlemektedir:

"Tabii bilimlerde temel ve uygulamalı araştırmaları teşkilâtlandırmak, bunlar arasında işbirliğini sağlamak ve araştırma yapmayı teşvik etmek üzere bir Bilimsel ve Teknik Araştırmalar Kurumu kurulacaktır. Kurum, araştırmaların plân hedeflerini gerçekleştirecek alanlara yönelmesinde ve buna göre öncelik almasında yardımcı olacaktır."

İkinci Beş Yıllık Plân'ın (1968-72) son yıllarına ait Yıllık Program'larda ve Üçüncü Beş Yıllık Plân'da (1973-77) **teknolojik gelişme** ve **teknoloji transferi** konuları da ele alınmış ve hatta Dördüncü Beş Yıllık Plân'da (1979-83) ilk kez, "**teknoloji politikaları**"ndan söz edilmiş, "*teknoloji politikalarının sanayi, istihdam ve yatırım politikalarıyla birlikte bir bütün olarak ele alınması ve belli sektörlerin kendi teknolojilerini üretecek biçimde geliştirilmesi*" öngörülmüştür. Ama, 1960'lı ve 70'li yıllarda, **bilim** ve teknoloji alanında izlenen ana politika, **doğa bilimlerinde temel ve uygulamalı araştırmaların desteklenmesi** olmuştur.

1980'li yılların başında, dönemin konuyla ilgili Devlet Bakanı Prof. Dr. M. Nimet Özdaş'ın eşgüdümünde, DPT ve TÜBİTAK'ın yakın işbirliği ve 300 kadar bilim adamı ve uzmanın katılımıyla hazırlanan **Türk Bilim Politikası: 1983-2003** dokümanı, tarihimizde ilk kez, **ayrıntılı** bir bilim ve **teknoloji** politika tasarısı ortaya konmuştur. Bu dokümanda, yine ilk kez, **teknoloji** konusu da ana motif olarak ele alınmış ve öncelik verilecek teknoloji alanları belirlenmiştir. Bu yeni yaklaşım, bilim ve teknoloji politikalarının, diğer ülkelerde olduğu gibi, ekonomi, vergi, finansman, eğitim ve savunma politikalarının vb. belirlenmesinde rol alan bakanların, üst düzey bürokratlar ve hükümet dışı kuruluş temsilcilerinin de katılımıyla kararlaştırılmasına olanak tanıyan, yeni bir kurum yaratmıştır: **Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu (BTYK)**.

Türk Bilim Politikası: 1983-2003, Sayın Özdaş'ın kendisinin de belirttiği gibi, hayata geçirilememiştir. **1983**'te kurulan, ancak, **ilk toplantısını** 9 Ekim **1989**'da yapabilen BTYK'ya, **sınırlı ölçüde de olsa**, işlerlik kazandırılması ise, üç yıllık bir aradan sonra, 3 Şubat 1993'te, yeniden toplanmasıyla mümkün olmuştur.

BTYK'nın, **tarihinin altıncı toplantısını** önümüzdeki günlerde yapması bekleniyor. BTYK az bilinen bir kurul. Yılda en az iki kez toplanması gerekirken, o sıklıkta toplanmıyor/toplanamıyor; ama, büyük sorumluluklar yüklenmiş, o ölçüde de geniş yetkilerle donatılmış olan bir **Yüksek Kurul**...

Bilim ve teknoloji sistemimizde, en üst düzeydeki politika belirleme organı olarak tasarlanan BTYK, Başbakan'ın başkanlığında, Devlet (TÜBİTAK'la ilgili), Milli Savunma, Maliye,

Milli Eğitim, Sağlık, Orman, Tarım ve Köyişleri, Sanayi ve Ticaret, Enerji ve Tabii Kaynaklar bakanları ile YÖK Başkanı, DPT Müsteşarı, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarları, TÜBİTAK Başkanı ile bir yardımcısı, TAEK Başkanı, TRT Genel Müdürü, TOBB Başkanı ve bir üniversite temsilcisinden oluşuyor. BTYK'nın, kuruluşunu sağlayan Kanun Hükmünde Kararname ile belirlenen görevleri ise şunlar:

- Uzun vadeli bilim ve teknoloji politikalarının saptanmasında Hükümet'e yardımcı olmak;
- AR-GE hedeflerini saptamak;
- Öncelikli AR-GE alanlarını belirlemek, AR-GE plân ve programlarını hazırlamak;
- Bu plân ve programlar doğrultusunda kamu AR-GE kuruluşlarını görevlendirmek;
- Özel sektörü AR-GE'ye teşvik edici önlemleri saptamak;
- Bilim ve teknoloji sisteminin etkinleştirilmesi ve geliştirilmesi için gerekli yasal mevzuatı hazırlamak;
- Araştırmacı insan gücü yetiştirilmesi ve etkin kullanımı için gerekli önlemleri saptamak ve uygulanmasını sağlamak;
- Özel kuruluşların AR-GE merkezleri kurmaları için gerekli esas ve usûlleri belirlemek, bu faaliyetleri izlemek, değerlendirmek ve yönlendirmek;
- Hangi alanlara ne oranda AR-GE yatırımı yapılması gerektiğini saptamak;
- Programlama ve yürütme aşamalarında sektörler ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak.

Sekreteryalığını TÜBİTAK'ın yaptığı BTYK'nın, bu görevleri ve almış olduğu kararları ne ölçüde hayata geçirebildiğini, başarılı olamamışsa bunun nedenlerini gelecek yazılarımızda irdelemeye çalışacağız.

CBT, 2 Aralık 2000.